

Historia

ÄLVDRÖMMAR, TRE VINSTER FRÅN 1849 OCH 1850
TEXT AV ANNA HESSELBOM

I morgonrodnaden tråder älvorna sin ringdans i Nationalmuseums välkända målning *Ängsälvor* (1850) av Nils Blommér (1816–1853). Vad många betraktare kanske inte känner till är att målningen ingår i en tänkt svit om fyra som skulle symbolisera de svenska årstiderna och som dessutom var ett försök att fånga en ny nationell konst. De tre målningar som blev verklighet – våren, sommaren och hösten – visar sig, efter lite forskning i arkiven, alla ha passerat genom Konstföreningens lotteri för att så småningom hamna i Nationalmuseums respektive Stockholms universitets konstsamlingar.

En stor inspirationskälla för Blommérs måleri vid denna tid, 1800-talets mitt, var A.A. Afzelius sammanställning av folkvisor, sägner och historiska berättelser, utgivna i flera bokvolymerna från 1814. Blommér deltog även flitigt i Konstnärsgillet, en sammanslutning av konstnärer, forskare och författare som verkade för en konst som byggde på den inhemska kulturen. Götiska förbundet hade tidigare varit inne på ett liknande spår, men Konstnärsgillet ville gå längre än att ägna sig åt det gamla Nordens asar med tydliga spår av klassiska förebilder. Man ville skapa något nytt, såväl motivmässigt som stilistiskt. Detta spårades i allmogens föreställningsvärld och berättelser, i motsats till den akademiska klassicerande konsten. För Blommér innebar det ett romantiskt måleri där huvudrollen inte spelas av en högstämmd historia utan av det besjälade landskapet, dess sagoväsen och stämning. Han skriver i ett brev 1850 att han ville avbilda ”de levande bilder i ett folks poesi, som tillhöra ingen bestämd tid och inga bestämda personer, utan utgöra en hel nations naturintryck och som sådana stå i närmaste förening med folkets karaktär”.

1847 fick Blommér Konstakademiens resestipendium och begav sig ner på kontinenten. I Tyskland blev han bekant med Moritz von Schwind's verk, fyllda av sagoväsen och motiv ur tyska sagor, liksom med andra tyska landskapsromantiker, också de inspirationskällor för årstidssviten. Blommér fortsatte därefter till Paris och det var där han fick idén om fyra

målningar föreställande de svenska årstiderna.

Sommarkvällen (1849) var den som först färdigställdes. Den visar en sovande herde nedanför en kulle där älvdrottningen och hennes tärnor framträder med sina musikinstrument. Scenen bygger på Afzelius beskrivning av berättelser om älvhögar, under vilka älvorna bor. Den som lägger sig där att vila, får snart höra älvornas harpspel och sköna sång.

Ängsälvors (1850) skira dans, likt dimma vid gryningen, representerar våren medan den mörka och dramatiska *Näcken* och *Ägirs döttrar* (1850) var Blommér's bild av hösten. Här ser vi Näcken i en stormig sjö med harpan i hand, omgiven av havsjättens nio döttrar, vågorna. För denna målning finner vi motivet i Afzelius dikt *Näcken* från 1812, där Näcken sjunger om sin saknad efter Freja som en gång bott hos honom, innan hon steg upp ur havet.

Vintern stannade vid skisstadiet. Blommér planerade en målning med motivet *Asgårdsreia* (skiss 1849), berättelsen om de döda andarnas vilda och skräckinjagande ritt över himlen om vintern. Denna målning ville han färdigställa i hemlandet för att där kunna studera norrskenet. Dit återkom han dock inte, då hans liv släcktes i förtid av lunginflammation 1853.

Intresset för folkliv och saga låg förvisso i tiden, men när Blommér sände hem sina målningar bemöttes de svalt av Konstakademien. Visserligen uppskattade man hans begåvning och några professorer noterade verkens lätta skönhet, men andra kritiserade såväl utförande som motivval och uttryckte förvåning över att han valt att behandla ett så lågt ämne. Han fick rådet att bege sig till Italien för att få stil på sitt arbete; den stod att finna i antiken. Konstföreningen, däremot, hade länge stöttat Blommér genom inköp, under akademitiden av verken med bibliska och antika motiv och så även alltså av dessa senare verk med nya inspirationskällor.

Trots en kort konstnärspana har Nils Blommér lämnat avtryck i den svenska konsthistorien, genom att föra fram en ny motivkrets inom målar-konsten, där den planerade årstidssviten gett de allra främsta verken.

Sveriges Allmänna Konstförening har sitt ursprung i Konstföreningen i Stockholm (kallad Konstföreningen) som grundades 1832. År 1886 gick Konstföreningen i Stockholm ihop med Föreningen för Nordisk konst och andra konstföreningar i landet till en riksomfattande förening. Det gemensamma namnet blev Sveriges Allmänna Konstförening och det första verksamhetsåret inleddes 1887.

Nils Blommér, *Sommarkvällen*, olja på duk, 114 x 146 cm, 1849

Nils Blommér, *Ängsälvor*, olja på duk, 115 x 143 cm, 1850

Nils Blommér, *Näcken och Ägirs döttrar*, olja på duk, 114 x 147 cm, 1850

Nils Blommér, *Asgårdsreia*, skiss i olja på papper, 33 x 41 cm, 1849